

раціональних підходів до реальності; прийняття інтуїції як дієвого способу пізнання; а також легітимація містичного і паранормального досвіду.

Наприкінці треба зазначити, що у розробці принципів сучасної науки беруть участь представники самих різних наукових дисциплін - від квантової фізики до антропології та психології. Більш повний огляд становлення «нової парадигми» можна знайти у роботах багатьох науковців і зокрема роботах Станіслава Грофа.

Науковий керівник: д.філос.н., професор кафедри логіки Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого – Титов В. Д.

*Сендецька Т. В.,
аспірантка Науково-дослідного інституту державного будівництва
та місцевого самоврядування Академії правових наук України
(м. Харків)*

Співвідношення юридичної логіки й інтерпретації права

У сучасному правознавстві України зростає науковий та практичний інтерес до проблем тлумачення норм права. Актуальним є теоретичне переосмислення двох аспектів інтерпретації норм права як діяльності:

- а) як внутрішнього інтелектуального процесу, що відбувається у свідомості людини (когнітивний аспект);
- б) функцій правоінтерпретаційної діяльності в структурі правової системи держави (дискурсивний аспект).

Складовою загальної теорії тлумачення права є гносеологічний аспект інтерпретації норм права. Граматичний, системний, історичний способи тлумачення та загалом методологія тлумачення імпліцитно збудовані на нормах формальної логіки. Норми інтерпретації права включають правила, що регулюють відносини міжособистісної комунікації (дискурсивний аспект інтерпретації).

Закони та правила формальної логіки також імпліцитно пронизані нормами інтерпретації та нормами міжособистісної мовної комунікації. Наприклад,

правила логічної будови поняття, його обсяг та зміст є по суті правилами граматичного кодування та декодування слова, а логічне визначення поняття виступає певним граматичним стилем речення та номінативною операцією в межах певної науки.

Дослідження стилю інтерпретації норм права пов'язане з аналізом «логіки» та «мови» інтерпретаційної діяльності.

У дослідженні визначеного предмета застосовується емпіричний метод якісного аналізу (прийоми цього методу гносеологічно пов'язані з теорією дискурсу, герменевтикою та феноменологією).

У Романо-германській правовій сім'ї домінує логіка апіоризму, дедуктивні прийоми, способи та принципи інтерпретації норм права. Саме ці властивості є визначальними детермінантами проблем юридичної практики сучасної України щодо труднощів застосування юридичних понять та принципів, які обумовлюються дедуктивною стратегією інтерпретації. Що визначає загальну орієнтованість юридичної практики на застосування спеціалізованих правових норм, які детально (казуїстично) регламентують правовідносини через підзаконні акти. А галузеві, міжгалузеві, конституційні та загальноправові принципи та поняття не використовуються.

Таким чином, зазначимо, що: по-перше, співвідношення інтерпретації норми права та юридичної логіки є гносеологічним питанням з інтерпретаційною природою - це питання про співвідношення абстрактних теоретичних систем та використання їх мов у пізнавальному процесі; тому норми інтерпретації та норми логіки є теоретичними структурами, що пронизують одна одну та загалом виступають як різні характеристики одного об'єкта - мовної правової комунікації.

Що ж стосується інтерпретації нечітких висловлювань у праві, то, зокрема, у сучасній логічній теорії нечітких висловлень (тобто висловлень з нечіткими предикатами) вважається, що при наявності ускладнень з точною кваліфікацією їх істинності або хибності, тобто наявності утвореної нечіткими елементами якоїсь суміжної області (нечіткої підмножини) між членами і не членами деякої

множини, слід або залучати багатозначну логіку з додатковими істинними значеннями, або використовувати статистично-розподілені згідно з соціолінгвістичними даними значення нечітких термінів. Обидва шляхи досить складні технічно, витратні і тому практично марні (принаймні на даний час) для юридичної практики. Саме тому сучасні автори шукають усе нові способи спрощення логічних формалізмів з нечіткими предикатами.

Тісна взаємодія процесів інтерпретації і конкретизації правових норм привела ряд вчених правової науки до визнання за суб'єктами інтерпретації права на конкретизацію норм права.

Тут слід зауважити, що мається на увазі саме юридична конкретизація, тобто така конкретизація норм права, яка має юридичне значення. Тому логічні судження необов'язкового характеру, будучи логічною конкретизацією, не можуть розглядатись як юридична конкретизація норм права.

Визначаючи поняття юридичної конкретизації, можна сказати, що це — вид правотворчої діяльності, на яку уповноважені певні державні органи, щодо деталізації загальних норм більш конкретними, встановлення порядку застосування певних норм права, визначення спеціальних умов правового регулювання для певного кола суб'єктів або відносин, вилучення із загальних умов правового регулювання.

Відносно логічної конкретизації, то вона має місце в будь-якому процесі пізнання явищ природи та суспільства, в тому числі — в процесі інтерпретації норм права.

Основна відмінність юридичної конкретизації норм права від інтерпретації норм права полягає в тому, що норма права, яка спрямована на конкретизацію більш загальної норми, хоча, як і тлумачення, не виходить за рамки норми права, що конкретизується, але ця норма містить в собі певний новий елемент регулювання відносин, який не виражений у загальній нормі. А при інтерпретації норм права лише з'ясовуються, розкриваються, обґрунтовуються елементи загальної норми, але нових елементів правового регулювання не встановлюється.

*Науковий керівник: д.ю.н., професор., академік АПрН України, завідувач
кафедри теорії держави та права Національної юридичної академії України
ім. Ярослава Мудрого – Петришин О. В.*

*Рубащенко М. А.,
студент факультету підготовки кадрів для Міністерства юстиції та
судової адміністрації України Національної юридичної академії України
ім. Ярослава Мудрого
(м. Харків)*

Специфіка мови права: проблеми інтерпретації

Текст закону (письмо, знаковий ряд) виступає технічним засобом з передачі правової інформації від законодавця виконавцю (правореалізатору). Правова ідея, реалізована в процесі правотворчості у формі того або іншого закону, об'єктивується за допомогою тексту, і саме в такому вигляді доводиться до правозастосувача. Крім тексту закону, носієм правової інформації є також і мова. Тому для того, щоб розпізнати правову інформацію, необхідно дешифрувати або знаковий ряд (текст), або звуковий ряд (мова), які виступають носіями інформації.

Пошук смислу правової норми (перш за все як тексту) викликає певні труднощі, пов'язані передусім із специфікою мови права, яка, незважаючи на її близькість до природної національної мови, має безсумнівну специфіку, анітрохи не меншу, ніж, скажімо, у мові медицини. Особливості мови права зумовлені наступними положеннями.

По-перше, юридична мова вкрай рідко нормується законодавством, оскільки не можливо послатися хоча б на одну норму законодавства України, що закріплює лексику і логіку тлумачення правових текстів та приписує правила розуміння і вжитку правових термінів. По-друге, при повноцінній інтерпретації правових текстів потрібен вихід за межі власне права і царину логічних і філологічних конструкцій та норм, далеко не завжди прийнятих до уваги законодавцем і тим більше правозастосувачем. По-третє, правовий текст